

ΠΡΙΓΓΗΨ.

Εἶχον φήμην φλυαρίου ἀρκετὰ εὐφυοῦς. Σὺς ἐρω-
τευόμην, ἐὰν ἐνθυμῶμαι, μὲ . . . πνεῦμα

ΚΟΜΗΣΣΑ.

Μὲ πολὺ, πολὺ πνεῦμα.

ΠΡΙΓΓΗΨ.

Καὶ ὁμῶς μὲ ἤρνήθητε! . . . Διὰ τί;

ΚΟΜΗΣΣΑ.

Δὲν μκντεύετε;

ΠΡΙΓΓΗΨ.

Διόλου.

ΚΟΜΗΣΣΑ (Λαμβάνει τὴν χεῖρά του,
καὶ τὸν παρατηρεῖ γλυκέως εἰς τοὺς ὀφθαλμούς).

Διότι ἀγαπῶ τὰ ζῶα, φίλε μου!

(*Ἐκ τῶν τοῦ Octave Feuillet.*)

Μεταφρασθεῖσα ὑπὸ ΔΙΚ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΟΥΜΕΝΗ ΕΛΛΑΣ. — Ἱστορικὸν δοκίμιον περὶ
τῶν πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ ἐπαναστάσεων
τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους (1453—1821), ὑπὸ Κ. Ν. ΣΑΘΑ. Ἀ-
θήναι 1869.

Ὁ κ. Σάθας ἐξακολουθεῖ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχε-
δίου αὐτοῦ, τὴν ἱστορικὴν δηλαδὴ ἐρευναν τοῦ δια-
νοητικοῦ, πολιτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ βίου τῶν Ἑλ-
λῆνων ἐπὶ τῆς δουλείας. Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου
μέρους διέδοτο, ὡς γνωστὸν, πρὸ τριῶν ἐτῶν διὰ τῆς
Νεοελληνικῆς φιλολογίας ὅσας εἰδήσεις ἐδυνήθη
νὰ συλλέξῃ· περὶ δὲ τοῦ δευτέρου διαλαμβάνει τὸ
σήμερον ἀντγγελλόμενον πόνημα, οὗ τινος ὁμῶς τὸ
περιεχόμενον θέλει συμπληρωθῆ ἔν τῷ τρίτῳ τόμῳ,
ἐν ᾧ θέλομεν θαυμάσει τὰ κατορθώματα τῶν ἀρ-
ματωλῶν. Δύο δὲ ἕτεροι τόμοι, ἐκδοθησόμενοι καὶ
αὐτοὶ μετ' οὐ πολὺ, θέλουσιν ἀποτελέσει τὸ ὅλον
τοῦ σχεδίου.

Τὸ ἀνά χεῖρας δοκίμιον ἀπαριθμεῖ, ὡς καὶ ἐκ τῆς
ἐπιγραφῆς δηλοῦται, τὰς ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρ-
τησίας ἀποπειράς, τὰς γενομένας ἀπὸ τῆς ἀλώσεως
μέχρι τοῦ 1821 ἔτους, εἴτε τῇ προτροπῇ ξένων,
εἴτε ἰδίᾳ ὁρμῇ, εἴτε ἐκ περιστάσεως. Περιορίζεται
δὲ εἰς τὴν ἐξυκρίθωσιν τῶν γεγονότων, τοῦ χρόνου
καὶ τῶν προσώπων, ἀνυθέτον εἰς ἄλλους ἢ καὶ εἰς
μεταγενεστέρους μελέτας αὐτοῦ τούτου τοῦ συγγρα-
φέως τὴν κριτικὴν τῶν περισυναχθέντων ἐπεξεργα-
σίαν. Ἀλλὰ καὶ ἀπλῆ ἢ περισυναγωγὴ καὶ συναρμο-
λογία τῶν σωζομένων μαρτυριῶν εἶναι ἔργον σπου-
δαιότατον, διὰ τε τὴν σπάνιν καὶ τὴν διχασπὴν αὐ-
τῶν. Ὁ ἀναλαμβάνων νὰ διαφωτίσῃ τὴν ἱστορίαν

τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους κατὰ τὰς τέσσαρας τελευταίας
ἑκατονταετηρίδας πρέπει νὰ θαυρακισθῇ δι' ἀδαμά-
στου καρτερίας, διότι εἶναι ἠναγκασμένος νὰ ἀνα-
σκαλεῖται βιβλιοθήκας καὶ νὰ ἀνεύσῃ πολλὰ συγ-
γράμματα, ἀλλόγλωσσα μάλιστα, περὶ ἀέρων καὶ
ὑδάτων πραγματευόμενα, ἐπ' ἐλπίδι μὴ τι ἀνακα-
λύψῃ ὄνομα, χρονολογίαν ἢ ἔργον ἀναγόμενον εἰς τὴν
ὑπόθεσιν αὐτοῦ, παρεμπροσθὸν δὲ κατὰ τινὰ σκιερὰν
γωνίαν ἐξ ἀλλοφροσύνης ἢ παρεκβάσεως.

Καὶ ἐκάστη τοιαύτη ἀνακάλυψις εἶναι θρίαμβος,
διότι καὶ ἡ ἐλαχίστη βεβαιότης, ὅτι ἀκοίμητον καὶ ἀ-
παραμειώτως φλογερὸν ὑπῆρξε τὸ πῦρ τῆς ἐλευθε-
ρίας, τὸ κατατῆξεν τὰ στήθη τῶν δεδουλωμένων καθ'
ὄλην τὴν μακρὰν τῆς δουλείας περίοδον. Οἱ πόθοι,
αἱ ἐνέργειαι, τὰ τολμηρὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Βησσα-
ρίωνος καὶ τοῦ Κασριώτου κατὰ τὴν ΙΒ' ἑκατονταε-
τηρίδα, ὑπῆρξαν οἱ αὐτοὶ τοῦ Ἐπάρχου καὶ τῶν
Μελισσηνῶν κατὰ τὴν ΙΓ', τοῦ Μηνιάτου καὶ τοῦ
Σπανοῦ κατὰ τὴν ΙΖ', τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ
Κατσώνη κατὰ τὴν ΙΗ', τοῦ Κοραῆ καὶ τοῦ Βλα-
χάδα κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΘ'. Ὁ χεῖμαρρος κατε-
κυλίετο πολυβραχῆς καὶ ἀκατάσχετος ἀπὸ τέλους
Μαΐου 1453 μέχρι τέλους Μαρτίου 1821.

Πόσους ἥρωας, πόσους ἀγῶνας, πόσους μάρτυρας
μκνθάνομεν κατὰ πρῶτον ἐκ τῆς συγγραφῆς τοῦ Κ.
Σάθας! Οἱ κληρικοὶ ἀείποτε πρωταγωνιστοῦσι, ταυτί-
ζοντες τὴν πατρίδα μετὰ τῆς θρησκείας, ἀείποτε
σπαργιάζονται ὑπὲρ αὐτῆς! Ὁ πατριάρχης Ἰωαννίκιος
ὁ Β', ὁ Σαλῶνων Φιλόθεος, ὁ Θεβῶν Ἰερόθεος, ὁ Λα-
ρίσσης Μακάριος, ὁ Εὐβοίας Ἀμβρόσιος, ὁ Λακεδαί-
μονος Ἀνανίας, ὁ μοναχὸς Δημήτριος, ὁ παπᾶ Εὐ-
θύμιος Βλαχάδας, ὁλόκληρος χορεία ἱερομαρτύρων
διὰ τῆς μιᾶς εὐλογούντων τὸν λαὸν καὶ διὰ τῆς ἄλ-
λης ἀνασπώντων τὸ ξίφος!

Μεταξὺ τῶν μεγαλοφρονεστέρων καὶ γενναιοτέ-
ρων Ἑλλήνων τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ' καὶ τῶν ἀρχῶν
τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, διακρίνεται ὁ Λάμπρος Κατσώνης καὶ
Παπᾶ Εὐθύμιος ὁ Βλαχάδας.

Ὁ Κατσώνης, διοικῶν μικρὸν στολίσκον τὸν ὁ-
ποῖον κατήρτισεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ πλοίων ἐχθρι-
κῶν, ἐξηκολούθησε πέντε σχεδὸν ἔτη, ἀπὸ τοῦ
1788 μέχρι τοῦ 1792, καταναυμαχῶν στόλους
καὶ θριαμβεύων. Πολὺ ἦτο τὸ θάρρος ὃ εἶχον ἐμ-
πνεύσει αἱ ἀνδραγαθίαι αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἡμετέρους,
καὶ μέγιστος ὁ τρόμος ὃν εἶχε διχασπεῖρει μεταξὺ
τῶν ἐναντίων. Ἰστοιμάζετο δὲ τὸ 1793 καὶ εἰς αὐ-
τὸν τὸν Ἑλλήσποντον νὰ εἰσέλθῃ, ὅτε συνωμολογήθη
ἐν Ἰασίῳ ἡ μεταξὺ Ρωσίας καὶ Τουρκίας εἰρήνη.
Ἐμπλεως ὁργῆς ὅτι αὐδεμία μνεία ἐγένετο ἐν τῇ
συνθήκῃ τῆς τσαῦτα παθούσης Ἑλλάδος, παρή-
κουσεν ἀγανακτῶν εἰς τὸ δοῦν αὐτῷ πρόσταγμα νὰ
καταθέσῃ τὰ ὄπλα, καὶ ὑπερηφάνως εἶπεν· «Ἐὰν ἡ

αυτοκράτειρα συνωμολόγησε τὴν εἰρήνην της, ὁ Κα-
τσόνης δὲν συνωμολόγησεν ἀκόμη τὴν ἰδικήν του »
(1). Καὶ ἐξηκολούθησεν ἐγείρων τρόπαια ὁ μεγάθυ-
μος Ἕλλην, ἕως οὗ ἠναγκάσθη νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὸ πῦρ
δύο γαλλικῶν φρεγατῶν, αἵτινες ὑπεσῆριζαν τὸ τοῦ
ἐχθρικοῦ στόλου.

Τοῦ Παπᾶ Εὐθυμίου αἱ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν
ἡρωϊκαὶ πράξεις δὲν διήρκεσαν πολλὸν χρόνον, διότι
προδοθεὶς συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἀλήπασα τῶν Ἰωαν-
νίνων. Ὁ θάνατος αὐτοῦ ὑπῆρξε μαρτυρικός· ὁ στρα-
τιώτης ὁμοῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς πατρίδος ὑπέστη
αὐτὸν ἀτρόμητος.

Καὶ ταῦτα μὲν καὶ τὰ τοιαῦτα συντελοῦντα εἰς
συμπλήρωσιν τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, ἀναπτεροῦ-
σιν ἐνταυτῷ καὶ τὸ ἐθνικὸν φρόνημα· ὀδηγοῦσιν ὁ-
μοῦ τὸν ἀναγνώστην καὶ εἰς συμπέρασμα θλιβερόν,
ὅπερ ἀξιολόγως συγκεφαλαιοῖ ἡ ἐξῆς τοῦ Ναπολέον-
τος προσταγὴ πρὸς τὸν στρατηγὸν τὸν σταλέντα τὸ
1797 εἰς κατοχὴν τῆς Ἑπτανήσου. «Ἐὰν οἱ κάτοι-
κοι, ἔγραφε, τῶν μερῶν τούτων τείνωσι πρὸς ἀνεξ-
αρτησίαν κολλάκευσον τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν, καὶ
μὴ λείψῃς εἰς τὰς προκηρύξεις σου νὰ ομιλήσῃς περὶ
Ἑλλάδος, Ἀθηῶν καὶ Σπάρτης» (2). Οὕτω πως
ἐπολιτεύθησαν πρὸς τὴν Ἑλλάδα πάντες οἱ θελή-
σαντες νὰ κατορθώσωσι δι' αὐτῆς ἴδια τέλη. Ἀλλὰ
καιρὸς νὰ γίνωσι τὰ παθήματα μαθήματα, καιρὸς
νὰ πεισθῇ ἢ εὐπιστος Ἕλλὰς ὅτι εἰς ἑαυτὴν μόνην
πρέπει νὰ ἔχῃ τοῦ λοιποῦ πίστιν.

Etudes sur les Tchingianès ou Bohémians de l'empire otto-
man, par M. Ant. G. Paspati. — Ἦτοι «Μελέται περὶ τῶν
ἐν Τουρκίᾳ Ἀτσιγγάνων ὑπὸ τοῦ Κ. Α. Γ. Πασπάτη, ἐν Κων-
σταντινουπόλει 1869.

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀναγγέλλομεν σήμερον εἰ
καὶ κεῖται ἔτι ὑπὸ τὰ πειστήρια, διότι τὰ σπέρματα
αὐτοῦ κατατεθέντα τὸ πρῶτον ἐν τῇ *Πανδώρα*,
ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τοὺς ξένους οὐ μόνον νὰ ἐρμη-
νεύσωσιν εὐμενεῖς κρίσεις περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ
μεταφράσωσιν ἀγγλιστὶ τὰ ἐκδοθέντα (3).

Αἱ εὐμενεῖς αὐταὶ κρίσεις ἐνεθάρρουναν τὸν Κ. Πα-
σπάτην νὰ ἐμφιλοχωρήσῃ εἰς βαθυτέρας ἐρεῦνας ἐπὶ
δέκα καὶ ἐπέκειντα ἔτη, καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ μάλιστα

(1) Τουρκοκρατ. Ἑλλάς, σελ. 333. Τὴν ἀνωτέρω ἀπάντησιν
τοῦ Κατσόνη ἀνέγραψεν ὁ Γάλλος Saint-Sauveur ἐν τῷ συγ-
γράμματι αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφομένῳ Voyage historique. Περὶ
Κατσόνη ἀνάγνωθι καὶ Πανδώρας τόμ. Β', σελ. 375—378 καὶ
τόμ. ΙΕ', σελ. 300.

(2) Αὐτ. σελ. 606, ἀναγνωστέα δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ ἐπομένῃ σελί-
δι· 607.

(3) Ὁρ. Πανδ. τόμ. Η', σελ. 217, 241, 285, 309 καὶ τόμ.
ΙΒ', σελ. 501.

αὐτὰς εἰς τρόπον ὥστε νὰ συγκροτήσῃ νέον οὕτως
εἰπεῖν σύγγραμμα περιέχον πολὺ πλείονας λέξεις,
ἀλλὰ καὶ πολὺ πλείονας εἰδήσεις. Διὸ διήρκεσεν αὐτὸ
εἰς μέρη τέσσαρα· καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ κατεχώ-
ρισε κατάλογον τῶν περὶ Ἀτσιγγάνων νεωτέρων εὐ-
ρωπαϊκῶν συγγραμμάτων, πρὸς δὲ καὶ πληροφορίας
τινάς περὶ τοῦ βίου αὐτῶν καὶ τῶν ἐθίμων· τὸ δὲ
δεύτερον περιέχει τὴν γραμματικὴν τῆς γλώσσης
αὐτῶν, τὸ τρίτον λεξικὸν ἀτσιγγανογαλλικὸν καὶ τὸ
τέταρτον μύθους, ὀνόματα καὶ ἄλλα.

Οὕτω πως καταρτισθὲν τὸ πόνημα ἐγένετο πλη-
ρέστερον πάντων τῶν κατὰ τὴν Δύσιν περὶ Ἀτσιγ-
γάνων ἐκδοθέντων, ἅμα δὲ καὶ ἀκριβέστερον, διότι
ὁ Κ. Πασπάτης ἐνόμισεν ἀναγκαῖον, ὅπως σπουδαστῆ
εὐσυνειδητότερον τὰ τῶν Ἀτσιγγάνων, νὰ συμπαρα-
τριβῇ μετὰ πολλῶν ἐξ αὐτῶν καὶ νὰ δαπανήσῃ οὐκ
ὀλίγα. Ἐγράψα δὲ γαλλιστὶ ὅπως χρησιμεύσῃ καὶ
εἰς τοὺς ξένους, οἵτινες πλέον ἡμῶν καταγίνονται
εἰς ἐθνολογικὰ ζητήματα, καὶ καθόσον οἱ ἐκ τῶν ἡ-
μετέρων μέλλοντες νὰ ἀναγνώσωσιν αὐτὸ δὲν θὰ ἀ-
γνοῶσι βεβαίως τὴν γαλλικὴν.

Τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ ἀνάλυσιν θέλομεν σπεύ-
σει νὰ δημοσιεύσωμεν ἅμα ὡς ἐκτυπωθῇ ἐντελῶς.
Ἐπικαλούμεθα δὲ ἀπὸ τῆς σήμερον τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ
συνδρομὴν τῶν ὁμογενῶν, διότι ἡ ἐκ τῶν μόχθων τοῦ
Κ. Πασπάτη τιμὴ δὲν θέλει περιέλθει εἰς μόνον τὸν
συγγραφέα ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἔθνος εἰς ὃ ἀνήκει (4).

ΓΝΩΜΗ ΠΕΡΙ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Καθ' ἐκάστην ἀκούομεν γνώμας ξένων περὶ Ἑλ-
λάδος· ἂς ἀκούσωμεν καὶ τὴν ἐξῆς, περιεχομένην ἐν
τῷ τελευταίῳ συγγράμματι τοῦ Κ. Ἐρν. Ρενάν τῷ
ἐπιγραφομένῳ *Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος*. «.
Ἐκαλεῖτο δὲ ἡ χώρα αὕτη Μακεδονία εἰ καὶ ἀπὸ
τοῦ Φιλίππου μόνον περιελήφθη εἰς τὸ μακεδονικὸν
βασίλειον. Πράγματι ὁμοῦ ἀνήκεν εἰς τὴν Θράκην,
πάσαι μὲν ὑπὸ ἀποίκων Ἑλλήνων κατοικηθεῖσα,
μετὰ ταῦτα δὲ συγχωνευθεῖσα μετὰ τῆς ἰσχυρᾶς
μοναρχίας, ἧς ἡ ἐστία ὑπῆρξεν ἐν Πέλλῃ, καὶ ἐπὶ
τέλους ἀποτελέσασα μέρος τῆς μεγάλης ῥωμαϊκῆς
ἐνότητος. Αἱ μεταξὺ Αἰμοῦ καὶ τῆς Μεσογαίου αὐται
χωραὶ ἐτήρουν ὑπὲρ πάσαν ἄλλην καθαρὰν τὴν φυ-
λετικὴν καταγωγὴν. Ναὶ μὲν ἐπῆλθον καὶ νέοι ἑ-
πιοικοὶ, πάντες ὁμοῦ ἦσαν ἀκνυτῆρῶς ἐκ τῆς ἰν-
δευρωπαϊκῆς οἰκογενείας. Καὶ ἂν ἐξαίρεσωμεν μι-
κράν τινα φοινικικὴν ἐπιβόρῃν ἐκ Θάσου καὶ Σαμο-

(4) Τὸ ἀνωτέρω πόνημα θέλει σῦγκεταί ἐκ τεσσαράκοντα
καὶ ἐπέκεινα τυπογραφικῶν φύλλων, τιμᾶται δὲ ἀντὶ φρ. 25.